

Justiitsministeerium

Teie: 14.08.2015 nr 7-7/5657

Meie: 23.09.2015 nr 1.4-4/231

Arvamus maksejõuetusõiguse revisjoni ettevalmistamiseks

Austatud härra minister

Maaeluministeerium teeb ettepaneku maksejõuetusõiguse revisjoni käigus otsida õiguslikke võimalusi, mis aitaksid kaasa loomade nõuetekohase pidamise tagamisele loomapidaja pankrotimenetluse ajal. Praktikas on nimelt tõusetanud vajadus kaaluda õigusaktide muutmist, et tagada loomade nõuetekohane pidamine loomapidaja pankrotimenetluse ajal. Seda küsimust on põgusalt arutatud ka Justiitsministeeriumi esindajatega ning arvamust selle kohta on küsitud Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Kojalt (lisatud). Kuigi põllumajanduse hetkeolukorda arvestades on ilmselgelt tegemist kiiremat lahendamist vajava olukorraga, kui maksejõuetusõiguse revisjon seda võimaldab, peame vajalikuks, et ka revisjoni käigus selle küsimuse efektiivsema, kiirema ja tulemuslikuma lahendamise võimalusi otsitaks.

Selleks selgitame pankrotimenetluse ajal loomade nõuetekohase pidamise tagamisega seotud probleeme lähemalt.

Loomakaitseseaduse § 3 lõike 2 kohaselt peab loomapidaja loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale kohases koguses sööta ja joogivett, sobiva hoolduse, sobiva mikrokliima ja ruumi või ehitise, mis rahuldab liigile iseloomulikku liikumisvajadust ning muu looma terviseks ja heaoluks vajaliku. Sellise põllumajanduslooma tervist ja heaolu, kelle suhtes kohaldatakse intensiivset loomapidamist¹, tuleb kontrollida vähemalt üks kord päevas.

Teatavasti on loomade heaolu kaitse üldisest huvist kantud õiguspärane eesmärk² ja see on osa Euroopa Liidu põhiväärtustest³. Euroopa Kohus on korduvalt rõhutanud huvi, mis on liidul loomade tervise ja kaitse suhtes⁴. Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 13 kohaselt tuleb

¹ Intensiivne loomapidamine loomakaitseseaduse tähenduses on loomade pidamine sellise loomkoormusega, sellistes tingimustes või sellisel tootmistasemel, mille puhul looma tervis ja heaolu sõltuvad inimese sagedasest hooldusest.

² Kohtuotsused Viamex Agrar Handel ja ZVK, C-37/07 ja C-58/06, EU:C:2008:18, punkt 22, ja Nationale Raad van Dierenkwekers en Liefhebbers ja Andibel, C-219/07, EU:C:2008:353, punkt 27

³ Komisjoni 15. veebruari 2012. a teatises nr COM(2012) 6 final/2 Euroopa Parlamendile, Nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele loomade kaitset ja heaolu käsitleva Euroopa Liidu strateegia kohta aastateks 2012-2015 on välja toodud: „Loomade heaolu on laia avalikkust puudutav probleem. Loomade kohtlemine on seotud eetikaga ja see on osa liidu põhiväärtustest. Seega on oluline suhelda laste, noorte ja laia avalikkusega, et suurendada teadlikkust loomade austamisest ning edendada omanike vastutustunnet.”

⁴ Euroopa Kohtu 25. aprilli 2013. aasta otsus kohtuasjas T-526/10: Inuit Tapiriit Kanatami jt vs. komisjon punkt 42

põllumajanduspoliitika rakendamisel pöörata täit tähelepanu loomade kui aistmisvõimeliste olendite heaolu nõuetele ning katseloomade kaitse konventsiooni preambula kohaselt on inimesel moraalne kohustus respektierida kõiki loomi, nende võimet kannatada ja mäletada.

Seetõttu peab looma tervise ja elu ohtu sattumine olema välistatud mistahes juhul, sealhulgas loomapidaja maksejõuetuse tõttu.

Hetkel kehtivas loomakaitseseaduses on juriidilisest isikust loomapidaja maksejõuetust reguleeritud niivõrd, kui seda reguleerib loomakaitseseaduse § 64¹. Loomakaitseseaduse § 64¹ sätestab looma äravõtmise eritingimused seoses juriidilisest isikust loomaomaniku suhtes algatatud pankrotimenetlusega. Viidatud paragrahvi kohaselt, kui korraaitseorgan on looma ära võtnud juriidilisest isikust loomaomanikult ning enne looma võõrandamist, tapmist või hukkamist on loomaomaniku suhtes algatatud pankrotimenetlus, loetakse looma äravõtmise põhjused äralangenuks ja korraaitseorgan tagastab äravõetud looma omanikule.

Eelkirjeldatud regulatsioon loodi 2005. aastal. Loomakaitseseaduse täiendamisega §-ga 64¹ sooviti lahendada praktikas loomapidaja pankrotiga kerkinud probleeme. Selline muudatus oli ajendatud AS-i Tamsalu Veskid pankrotimenetlusest 2004. aastal. 1. juunil 2004 andis Lääne-Virumaa Veterinaarakeskus käskkirja, millega võeti AS-lt Tamsalu Veskid ära 180 000 kana pidamiskohustus ja anti kanade pidamiskohustus üle Tamsalu vallale. Tamsalu vald kohustus korraldama äravõetud kanade pidamist ajavahemikus 1. juunist 2004 kuni 3. juunini 2004. AS-i Tamsalu Veskid ajutise pankrotihalduri initsiatiivil sõlmiti 4. juunil 2004 kanade hooldamiseks uus operaatorleping, mille alusel hakkas kanade toitmise ja hooldamisega tegelema OÜ Viru Muna. Lääne-Viru Maakohus kuulutas oma 22. juuni 2004 otsusega välja AS-i Tamsalu Veskid pankroti. Tamsalu valla tehtud kulutused kanade pidamiseks (241 529 krooni) tekitasid vallale raske finantsolukorra ja seetõttu hüvitati Tamsalu vallale tehtud kulutused Vabariigi Valitsuse 12. oktoobri 2004. a korraldusega nr 754 Vabariigi Valitsuse reservi vahenditest.

Seega eeldati loomakaitseseadust muutes, et ajutise pankrotihalduri nimetamisega, kelle ülesanneteks on pankrotiseaduse § 22 lõike 2 punktide 3 ja 4 kohaselt võlgniku vara säilimise tagamine ning juhul, kui kohus on keelanud võlgnikul vara käsutada ajutise halduri nõusolekuta, võlgnikule nõusoleku vara käsutamiseks andmine või sellest keeldumine, langevad ära ka võimalused, et loomi nõuetekohaselt ei peeta. Ka Rahandusministeerium leidis oma 18. oktoobri 2004 kirjas nr IV-1/7688, et kuna pankrotimenetluses on halduri ülesandeks tagada pankrotivara säilimine ning korraldada pankrotivaraga nõuete rahuldamine, on küsitav loomade äravõtmisega mingi osa vara pankrotivarast välistamine.

Kahjuks on praktikas ilmnunud loomade nõuetekohase pidamise probleeme ka olukorras, kus loomapidaja suhtes on esitatud pankrotiavaldus või on alustatud pankrotimenetlust. Loomapidaja pankrotimenetlusega kaasnenud probleemid tõi välja OÜ Rey Seakasvatus juhtum, mida alljärgnevalt kirjeldame.

3. märtsil 2015 esitas üks võlausaldajatest kohtule avalduse OÜ Rey Seakasvatus pankroti väljakuulutamiseks. 13. märtsil 2015 toimunud eelistungil nimetas kohus OÜ-le Rey Seakasvatus ajutise pankrotihalduri. Kuivõrd 6. aprillil 2015 ajutise pankrotihalduri, Kehtna valla, Veterinaar- ja Toiduameti ja OÜ Rey Seakasvatus esindajate osalusel toimunud nõupidamisel kinnitas ajutine pankrotihaldur, et OÜ-l Rey Seakasvatus ei ole rahalisi vahendeid sigade toitmiseks ja seega ei suudeta 10 210 siga enam sööta, võeti Veterinaar- ja Toiduameti Raplamaa Veterinaarakeskuse 7. aprilli 2015 otsusega nr 2 OÜ-lt Rey Seakasvatus temale kuuluvate sigade pidamiskohustus ära ning sama otsusega anti sigade pidamiskohustus üle Kehtna Vallavalitsusele. Raplamaa Veterinaarakeskuse 20. aprilli 2015 otsusega nr 3 anti sigade pidamiskohustus tagasi OÜ-le Rey Seakasvatus, kuna kohapealse kontrolli käigus

tuvastati, et sigadele vajalikus koguses sööta on ja sööda saamiseks edaspidi on kokkulepe olemas. Ajavahemikus, mil sigade pidamiskohustus oli üle antud Kehtna Vallavalitsusele, pidi kas osaliselt või täielikult korraldama sigade pidamist Kehtna Vallavalitsus. Kehtna Vallavalitsus eraldas sigadele sööda ostmiseks vahendeid oma eelarvest.

Eespool kirjeldatud OÜ Rey Seakasvatus juhtumist ilmnes, et peamine probleem, mis loomapidaja maksejõuetusega seoses lahendada tuleks, on see, kuidas tagada ajutisele pankrotihaldurile või pankrotihaldurile piisavad vahendid loomade pidamiseks, kui võlgniku enda vara arvelt ei ole võimalik loomi nõuetekohaselt pidada, ning seejärel, kui vahendid loomade pidamiseks saadakse mujalt kui võlgnikult, siis kuidas oleks võimalik selliste nõuete eelisjärjekorras rahuldamine. Kuna eeldatavasti esineb kõnealune probleem kõige teravamalt nende maksejõuetute loomapidajate puhul, kes peavad suures hulgas põllumajandusloomi, siis oleme probleemi lahendamisel keskendunud eelkõige sellistele loomapidajatele.

Probleemi lahendamiseks oleme kaalunud järgnevaid võimalusi.

1. Ajutise pankrotihalduri tasu ja kulutuste katteks avatavale deposiidikontole ning pankrotimenetluse kulude katteks avatavale deposiidikontole on võimalik kanda raha ka üksnes sihtotstarbeliseks kasutamiseks (loomade nõuetekohaseks pidamiseks).

Kui võlgnikul ei ole piisavalt vahendeid, mille arvelt katta loomade pidamiskulud, siis oleme kaalunud võimalust, mille kohaselt ajutine pankrotihaldur võiks tulenevalt pankrotiseaduse §-st 11 või pankrotihaldur tulenevalt pankrotiseaduse §-st 30 taotleda kohtult deposiidikonto avamist, kuhu kas võlausaldaja või riik saaks kanda raha, et tagada loomade nõuetekohane pidamine, ning vastavalt pankrotiseaduse § 146 lõike 1 punktile 4 ja § 150 lõike 1 punktile 6 kuuluks deposiidikontole kantud raha väljamaksmisele enne jaotise alusel raha väljamaksmist.

Pankrotiseaduse §-des 11 ja 30 ei ole otsesõnu ette nähtud võimalust, et deposiidikonto avamist saaks kohtult taotleda loomade pidamiseks piisavate vahendite saamiseks ning et deposiidikontole võiks raha kanda sihtotstarbeliselt riik, et tagada loomade nõuetekohane pidamine. Samas kõnealuste sätete sõnastus sellist võimalust ka ei välista, mistõttu võiks praktikas sellise võimaluse kasutamist proovida. Kuivõrd praegusel hetkel puudub sellekohane rakendus- ja kohtupraktika, jääb lahtiseks, kas pankrotiseadus on selles osas küllaldane ehk kas deposiidikonto avamist saaks taotleda loomade pidamiseks piisavate vahendite saamiseks ja kas deposiidikontole saab riik kanda raha sihtotstarbeliselt loomade nõuetekohaseks pidamiseks.

Kui sellise ühtse rakenduspraktika saavutamist ei peeta tõenäoliseks, siis võiks kaaluda võimalust otsesõnu seaduses sätestada ajutise pankrotihalduri või pankrotihalduri võimalus taotleda deposiidikonto avamist loomade pidamiseks vajalike vahendite saamiseks. Maaeluministerium kavandab loomakaitseaduse muutmist nii, et edaspidi on loomapidamisnõuete rikkumise tõttu kohaliku omavalitsuse üksusele üleantud loomapidamiskohustuse täitmine kohaliku omavalitsuse üksuse täidetav riiklik ülesanne. Seega ei ole riigi seisukohalt oluline, kas raha selle ülesande täitmiseks antakse kohaliku omavalitsuse üksusele (kui põllumajanduslooma pidamise kohustus on kohaliku omavalitsuse üksusele üle antud) või läbi deposiidikonto ajutisele pankrotihaldurile või pankrotihaldurile.

Sellise käsitusega oleks võimalik tagada loomade nõuetekohane pidamine vähima mõistliku aja jooksul, mis on vajalik loomade võõrandamise, tapmise või hukkamise korraldamiseks.

2. Põllumajandusloomade nõuetekohane pidamine on võlgniku vara säilimise tagamine ja võlgniku majandustegevuse jätkamine.

Pankrotiseaduse § 22 lõike 2 punktis 3 ja § 55 lõike 3 punktis 2 ei ole otsesõnu sätestatud, et võlgniku vara säilimise tagamiseks või võlgniku majandustegevuse jätkamiseks on põllumajandusloomade nõuetekohane pidamine.

Samas kõnealuste sätete sõnastus sellist võimalust otseselt ka ei välistaks, mistõttu võiks praktikas sellise võimaluse kasutamist proovida. See käsitlus võimaldaks ajutise pankrotihalduri ja pankrotihalduri ülesannete täitmisena põllumajandusloomade nõuetekohaseks pidamiseks tehtud vajalikke kulutusi käsitada pankrotimenetluse kuludena, mis makstakse välja enne jaotise alusel raha väljamaksmist.

3. Loomapidamisega seotud kulud on massikohustus.

Kui eelnenud punktis käsitatud ühtse rakenduspraktika saavutamist ei peeta tõenäoliseks, siis võiks kaaluda pankrotiseaduse täiendamist sättega, mille kohaselt ei või pankrotihaldur keelduda loomapidamisega seotud kulude tasumisest ning see nõue on massikohustus. Pankrotiseaduse § 148 lõike 1 punkti 5 kohaselt on massikohustuseks lisaks punktides 1-4 nimetatud kohustustele ka muu kohustus, mida see seadus loeb massikohustuseks. Siinkohal saaks lähtuda näiteks pankrotiseaduse § 46¹ eeskujust, mille lõike 1 kohaselt, kui pankrotivara hulka kuulub korteriomand, ei või pankrotihaldur keelduda pärast pankroti väljakuulutamist sissenõutavaks muutunud korteriomanike ühisuse või korteriühistu majandamiskulude tasumisest ning sama paragrahvi lõige 2 sätestab, et lõikes 1 nimetatud nõue on massikohustus. Selline käsitlus võimaldaks pankrotihalduri põllumajandusloomade nõuetekohaseks pidamiseks tehtud vajalikke kulutusi käsitada massikohustusena, mis makstakse välja enne jaotise alusel raha väljamaksmist.

4. Pärast loomapidajale ajutise pankrotihalduri või pankrotihalduri nimetamist, on loomapidamisnõuete rikkumise tõttu loomapidaja loomapidamiskohustus üle antud kohaliku omavalitsuse üksusele ja kohaliku omavalitsuse üksuse kantud loomade pidamise kulud kuuluvad väljamaksmisele enne jaotise alusel raha väljamaksmist.

Praktikast nähtuvalt ei ole võimalik välistada neidki juhtumeid, kus loomapidajale on määratud ajutine pankrotihaldur või pankrotihaldur, kuid viimased ei suuda tagada loomade nõuetekohast pidamist ning korraaitseorgan peab loomad loomakaitseseaduse § 64 lõike 1 kohaselt loomapidajalt ära võtma ja loomade pidamise üle andma kohaliku omavalitsuse üksusele. Leiame, et ka sellistes olukordades peaks olema võimalik hüvitada loomade pidamiseks kantud kulutused kohaliku omavalitsuse üksusele enne jaotise alusel väljamakse tegemist. Sellist tõlgendust toetab loomakaitseseaduse § 64 lõige 5, mille kohaselt loomapidajalt äravõetud ja asendustäitmise korras korraaitseorgani korraldatud looma võõrandamisest, tapmisest või hukkamisest saadud tulust kaetakse kohaliku omavalitsuse üksuse kantud asendustäitmise kulud ning ülejäänud tulu kuulub loomaomanikule, kellelt loom on ära võetud. Ehk kehtiva pankrotiseaduse kontekstis võiks kaaluda pankrotiseaduse täiendamist sättega, mille kohaselt võiksid kohaliku omavalitsuse kulud loomade pidamiseks olla käsitletud kas pankrotiseaduse § 146 lõikes 1 pankrotimenetluse kulude hulgas või § 150 lõikes 1 ajutise pankrotihalduri ja halduri ülesannete täitmiseks tehtud vajalike kulutuste hulgas ning seega kuuluksid väljamaksmisele enne jaotise alusel raha väljamaksmist.

Seakasvatuse- ja piimandussektori raske olukord võib lähiajal kaasa tuua veelgi põllumajandusloomi pidavate ettevõtjate makseraskusi, mistõttu peame mõõdapäasmatuks töötada välja ühised põhimõtted selliste loomapidajate pankrotimenetluste jaoks. Kui selleks on vajalik seaduste muutmine, siis neid olukordi reguleerivad sätted tuleks jõustada esimesel võimalusel ja seega enne maksejõuetusõiguse revisjoni. Maaeluministerium on loomakaitseseaduse vastava osa muutmiseks juba alustanud läbirääkimisi nii

Rahandusministeeriumi kui ka Justiitsministeeriumiga. Maaeluministeerium on loomapidaja maksejõuetuse küsimustes parima lahenduse saamiseks valmis tegema igakülgset koostööd.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Urmas Kruuse

Minister

Lisa: Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koja 25.08.2015. a kiri nr 4-1/15-104,
Vastuskiri_Pollumajandusministeeriumile_25_08_2015.ddoc

Elis-Ketter Heinaru

+372 625 6280

elis-ketter.heinaru@agri.ee